

Arviointikertomus 2024

Ilmajoen kunnan tarkastuslautakunta 3.6.2025

Sisällys

1. Puheenjohtajan saate arviointikertomukseen	3
2. Tarkastustoimi ja arvioinnin toteutus	4
3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	6
3.1 Taloudellinen asema ja sitovat taloudelliset tavoitteet.....	6
3.2. Talouden arviointi	10
4. Strategiset tavoitteet	11
4.1 Kuntakonserni	12
4.2 Kaikkia toimialueita koskevat asiat.....	13
4.3 Konserni- ja elinvoimapalveluiden toimiala	14
4.3.1 Yleishallinto.....	14
4.3.2 Henkilöstöhallinto	16
4.4 Elinvoima- ja työllisyyspalvelut.....	17
4.5 Tekninen toimiala	18
4.5.1 Tekninen hallinto	18
4.5.2 Kunnallistekniikka.....	18
4.5.3 Kiinteistöpalvelut	19
4.5.4 Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta	20
4.5.5 Kaavoitus ja mittaus	21
4.5.6 Ruoka ja puhtauspalvelut	21
4.5.7 Lakeuden jätelautakunta	22
4.6 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala	22
4.6.1 Perusopetus.....	22
4.6.2 Varhaiskasvatus.....	24
4.6.3 Lukio	25
4.6.4 Kulttuuri ja vapaa sivistystyö	25
4.6.5 Nuorisopalvelut	26
4.6.6 Liikunta ja hyvinvointi	27
4.6.7 Kirjasto.....	29
5. Tarkastuslautakunnan saamat vastaukset vuoden 2023 arviointikertomukseen.....	29
6. Sidonnaisuudet	31
7. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle.....	31
8. Allekirjoitukset	32

1. Puheenjohtajan saate arviointikertomukseen

Tarkastuslautakuntaa sanotaan näköalapaikaksi kunnan toimintaan. Lautakunta kuulee monenlaisia näkökulmia asioihin ja voi kommentoida niiden hoitoa jälkikäteen; joskus varmaan jälkivii-saastikin. Eri ihmisillä on erilaiset kokemukset ja tulkinnat asioista. Tämän takia lautakunta ha-luaa kuulla niin työntekijöitä kuin johtavassa asemassa olevia ja joskus myös kunnan organisaa-tion ulkopuolisia tahoja.

Lautakunnan työn tulos on arviointi, ei päätös eikä ainakaan tuomio tai ratkaisu siihen onko toi-mittu oikein. Arvioinnin tai evaluoinnin hyödyllisyys on siinä miten muut, päättävät tahot, osaavat ottaa sen huomioon.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt paljon huomiota, ehkä liikaakin, tavoitteisiin ja niiden toteut-tamiseen. Kuntalain mukaan valtuusto asettaa tavoitteet ja tarkastuslautakunnan tehtävä on ar-vioida niiden toteutumista. On selvää, että tavoitteiden onnistunut määrittely helpottaa niiden to-teuttamista. Tai toisinpäin, ilman tavoitteita tai epäselvien tavoitteiden takia ”jatketaan niin kuin ennenkin”.

Nykyiset Ilmajoen tavoitteet on onnistuneesti suunnattu työn tekemiseen ja toteuttamiseen eli kuten strategiassa lukee ”kehitämme palveluprosesseja”. Ne ovat operatiivisia tavoitteita. Ta-voitteita olisi syytä suunnata myös ulospäin, strategiaan tavoitteisiin, suoraan kuntalaisia kosket-tavien asioiden kehittämiseen.

Edellisen valtuustokauden alussa, kunnat vastasivat vielä ns. sote-toiminnoista. Ne on nyt siir-retty hyvinvointialueiden haltuun ja kuntien tehtävät vähentyneet tai jopa selkiintyneet. Näyttää myös siltä, että kunnan oma rooli terveyttä ja hyvinvointia edistävänä tahona alkaa löytää paik-kansa. Myös koulujen ja perusopetuksen suhteen käsitykset ovat myös muuttumassa. Kouluver-kon suhteen Ilmajoella tarvitaan selkeitä ratkaisuja, mutta hätiköityjä päätöksiä ei tarvita kos-kaan.

Hienoa on, että kuntaan on tullut monia uusia näkyviäkin työntekijöitä pääkirjanpitäjästä henki-löstöjohtajaan tai kunnanjohtajasta yläkoulun rehtoriin. Uudet tekijät tuovat uutta näkemystä kuntaan.

Heikki Koskimies
tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastustoimi ja arvioinnin toteutus

Tarkastuslautakunnan merkitys

Tarkastuslautakunta toimii suoraan kunnanvaltuuston alaisena (kuntalaki 121§). Lautakunnan tehtävä on seurata valtuuston tahdon ja sen asettamien tavoitteiden toteutumista; onko toimittu valtuuston linjaamalla tavalla ja tarkoituksenmukaisesti. Lautakunta seuraa erityisesti poikkeamia tavoitteista tai ohjeista. Sitä varten tarkastuslautakunta kuulee asianosaisia ja perehtyy asiakirjoihin ja voi pyytää selvityksiä. Lautakunta esittää vuosittain kunnanvaltuustolle arviointikertomuksen, jossa se analysoi tavoitteiden toteutumista ja toiminnan tarkoituksenmukaisuutta.

Jos kunnan talous tai taloussuunnitelmat ovat alijäämäisiä, on lautakunnan arvioitava tasapainottamisen todellisia mahdollisuuksia ja toimenpiteiden riittävyttä.

Lautakunta seuraa tekemiensä ehdotusten toteutumista ja valvoo, että valtuuston päätökset tulevat toteutetuiksi.

Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kuntalain mukaan lautakunnan tehtävät ovat:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa kuntalain 84 §:n mukaan säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Lautakunnan tekemä arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään arviointeja.

Ilmajoen kunnanvaltuusto asetti tarkastuslautakunnan elokuussa 2021 ja täydensi sitä toukuussa 2023. Sen kokoonpano on seuraava:

Varsinainen jäsen
Heikki Koskimies (pj.)
Riitta Kivimäki (vpj.)
Johanna Pekkanen
Seppo Pitkämäki
Juha Iso-Tuisku

Henkilökohtainen varajäsen
Sari Mantere
Birgitta Sihto
Anu Autio
Väinö Korpi
Matti Talvitie

Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtaja ovat kunnanvaltuutettuja kuten kuntalaki edellyttää. Lautakunnan jäsenillä ei ole ollut esteellisyyksiä sen toiminnan aikana.

Lautakunnan sihteerinä on ollut kunnan tilintarkastustiimin tarkastaja Sanna Peuranen, BDO Auditor Oy:stä. Päävastuullinen tilintarkastaja on Minna Havia-Niemi KHT JHT BDO Auditor Oy:stä. Tilintarkastaja on antanut lautakunnalle väliraportin, tiedottanut tilintarkastuksen etene-
misestä sekä antanut tarkastusraportin.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt vuoteen 2024 liittyviä aiheita a.o. luettelon mukaan:

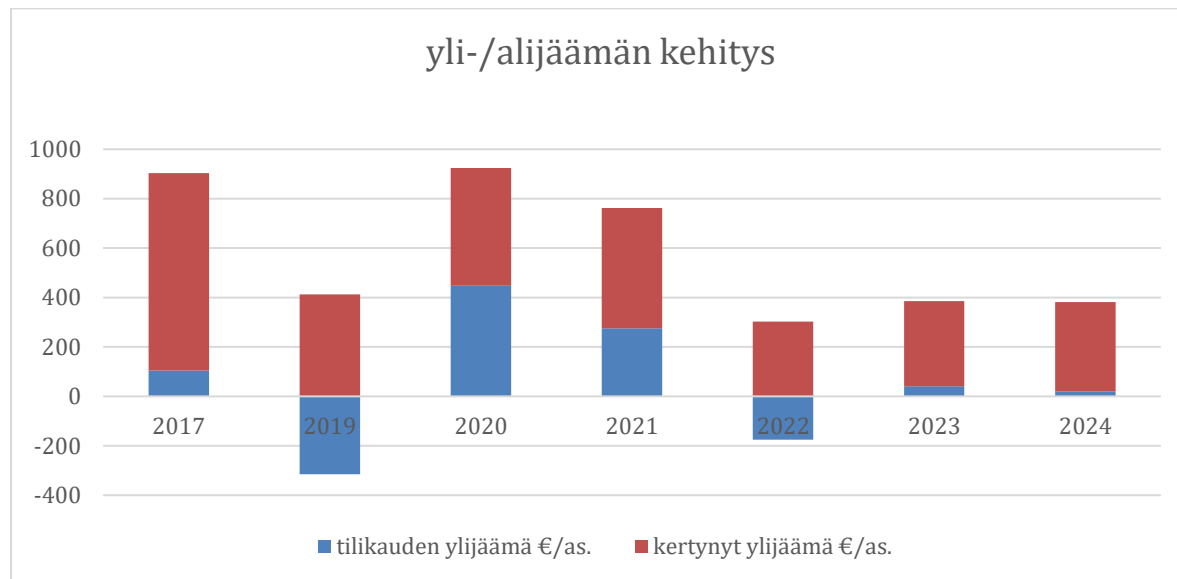
- 17.1.-24 Kuntakonsernin yritykset ja tilintarkastusraportti. Kuultavana Ilmajoen Lämmön toimitusjohtaja, elinkeinopäällikkö ja isännöitsijä sekä tilintarkastaja.
- 14.2.-24 Nuorisovaltuusto ja vammaisten ja ikäihmisten neuvosto. Kuultavana neljä e.o. tahojen edustajaa.
- 13.3.-24 Tietohallinto ja kiinteistöjen hoito. Kuultavana tietojärjestelmäsuunnittelija ja ylläpitöinsinööri.
- 17.4.-24 Kunnan talous. Kuultavana henkilöstöjohtaja, talous- ja hallintojohtaja ja kunnanjohtaja.
- 24.4.-24 Kunnan hallinto. Kuultavana valtuuston ja hallituksen puheenjohtajat.
- 24.9.-24 Teknisen toimen ajankohtaiskatsaus. Kuultavana tekninen johtaja ja rakennuttajapäällikkö.
- 8.10.-24 Kunnan talouden ajankohtaiskatsaus ja ruokapalvelut. Kuultavana hallintojohtaja, tilintarkastaja ja ruokapalvelupäällikkö.
- 8.10.-24 Kunnan talous ja ruokapalvelut. Kuultavana talous- ja hallintojohtaja sekä ruokapalvelupäällikkö.
- 24.10.-24 Jätelautakunnan ajankohtaiskatsaus ja kunnan henkilöstön luottamushenkilöiden kuuleminen. Kuultavana jätehuoltopäällikkö ja luottamusmies.
- 12.11.-24 Luottamushenkilöiden ja hyvinvointipäällikön kuuleminen sekä työllisyyspalveluiden ajankohtaiskatsaus. Kuultavana luottamusmies, hyvinvointipäällikkö ja elinvoimapäällikkö.
- 10.12.-24 Vuoden 2024 arviointikertomuksen suunnittelu
- 21.1.-25 Ajankohtaiskatsaus ja kunnan suhde Hyvinvointialueeseen. Kuultavana kunnan johtaja ja ilmajokiset hyvinvointialueen valtuutetut.
- 5.2.-25 Perusopetus ja tilintarkastuksen väliraportti. Kuultavana opetuspäällikkö ja tilintarkastaja
- 18.2.-25 Kunnallistekniikka ja vapaa sivistystyö. Kuultavana kunnallistekniikan päällikkö ja Ilmajoki opiston vt. rehtori.
- 12.3.-25 Kiinteistöjen hoito, yläkoulun ajankohtaiskatsaus ja kunnan hallinto. Kuultavana kiinteistöimestari, yläkoulun rehtori ja kunnanhallituksen puheenjohtaja.
- 9.4.-25 Teknisen toimen ajankohtaiskatsaus ja kunnan tilinpäätös. Kuultava tekninen johtaja ja hallintojohtaja.
- 25.4.-25 Henkilöstötilinpäätös ja lukio. Kuultavana henkilöstöjohtaja ja lukion rehtori.
- 5.5.-25 Arviointikertomuksen valmistelu.
- 12.5.-25 Vammais- ja ikäihmisten neuvosto. Kuultavana neuvoston puheenjohtaja. Arviointikertomuksen valmistelu.
- 20.5–3.6.-25 Arviointikertomuksen valmistelu.

3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

3.1 Taloudellinen asema ja sitovat taloudelliset tavoitteet

Kunnan talous

Vuoden 2024 tilinpäätös oli ylijäämäinen n. 0,248 m€, edellisen vuoden tulos oli 0,510 m€ ylijäämäinen.

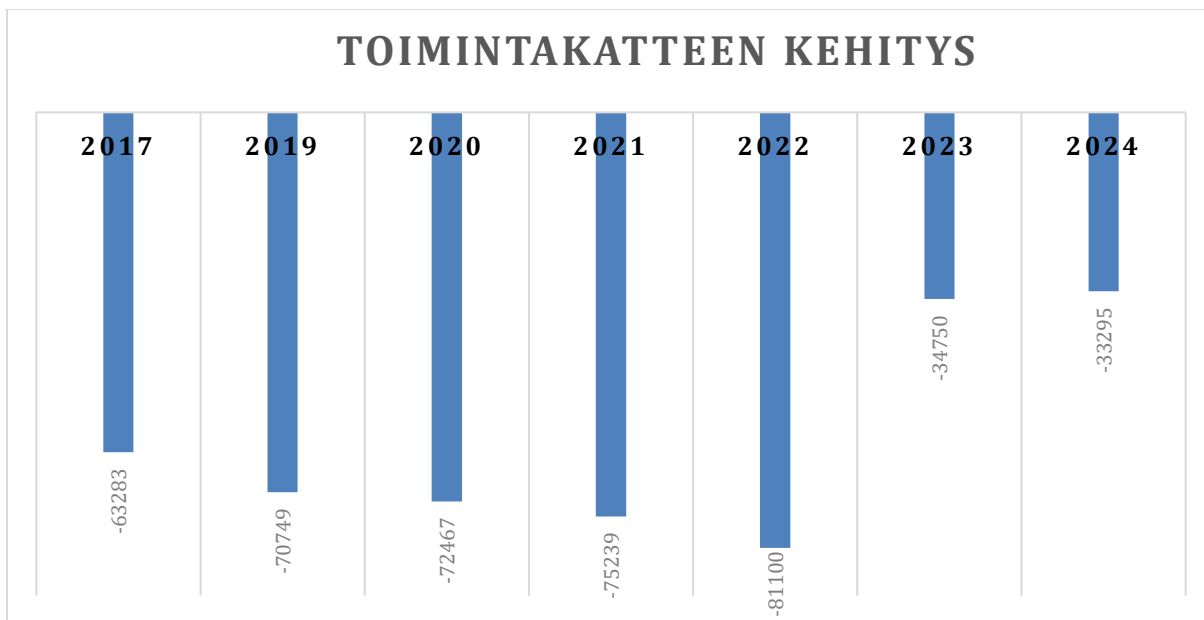

Kuva 1.

Taseessa on vielä kertynyttä ylijäämää n. 4,50 m€ eli 362 €/as.

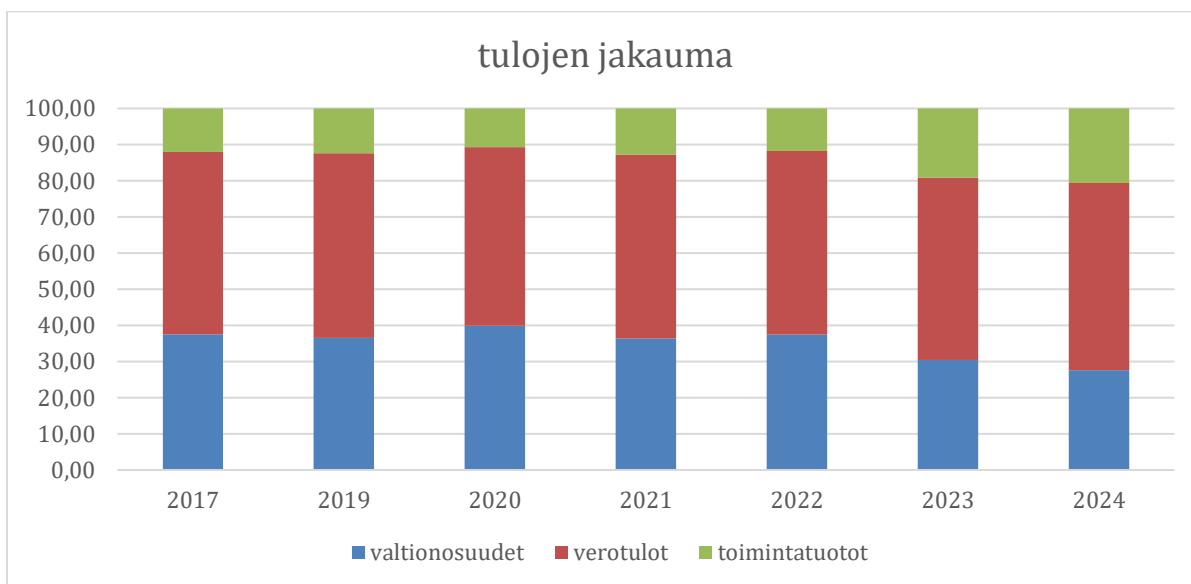
Vuosikate riitti kattamaan poistot, ja asukaskohtainen vuosikate laski edellisestä vuodesta ollen 393 €/as (477 euroa/asukas). Ilmajoen kunnan vuosikate oli positiivinen 4,88 m€ ja oli 1,034 m€ muutetussa talousarviossa ennakoitua parempi. Poistojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,248 m€, mikä on 0,262 m€ edellisvuotta heikompi, ja talousarviossa tilikauden ylijäämä oli 0,469 m€ huonompi.

Tilikauden taloudellinen tilanne muuttui edellisestä vuodesta, sillä toimintakate oli 1,45 m€ parempi kuin vuonna 2023. Toimintamenot vähenivät edellisvuodesta 1,17 m€, pääosaltaan henkilöstömenoista. Muutettuun talousarvioon verrattuna menot alittuivat 0,509 m€ eli 1,2 %. Toimintatuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 0,367 m€. Muutettuun talousarvioon verrattuna toimintatuotot ylittyivät n. 0,217 m€.

Kuva 2.

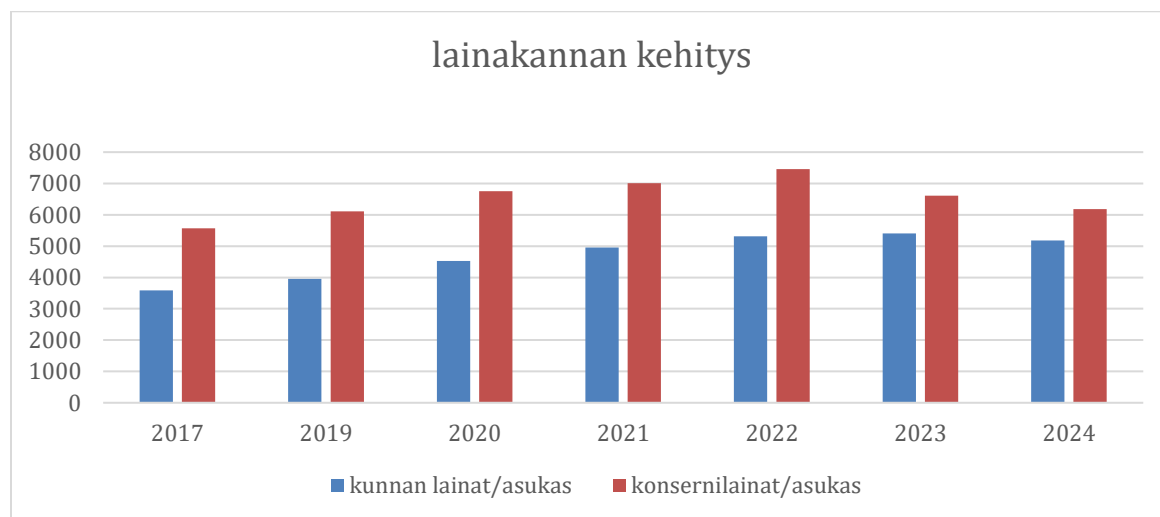
Verotulot toteutuivat muutettua talousarviota paremmin 0,412 m€ ja valtionosuudet heikommin - 0,156 m€. Valtionosuudet vähentyivät vuodesta 2023 yhteensä 2,06 m€. Valtionosuuksilla katettiin vuonna 2024 toimintakatteesta 41 prosenttia (2023: 46 %).

Kuva 3.

Tulojen riittävyyttä toiminnan, investointien ja lainavelvoitteiden hoitamiseen kuvaava toiminnan ja investointien rahavirta oli vuonna 2024 1,783 m€ positiivinen ja 0,881 m€ edellisvuotta parempi; investointitaso oli n. 1,9 m€ pienempi kuin edellisenä vuonna.

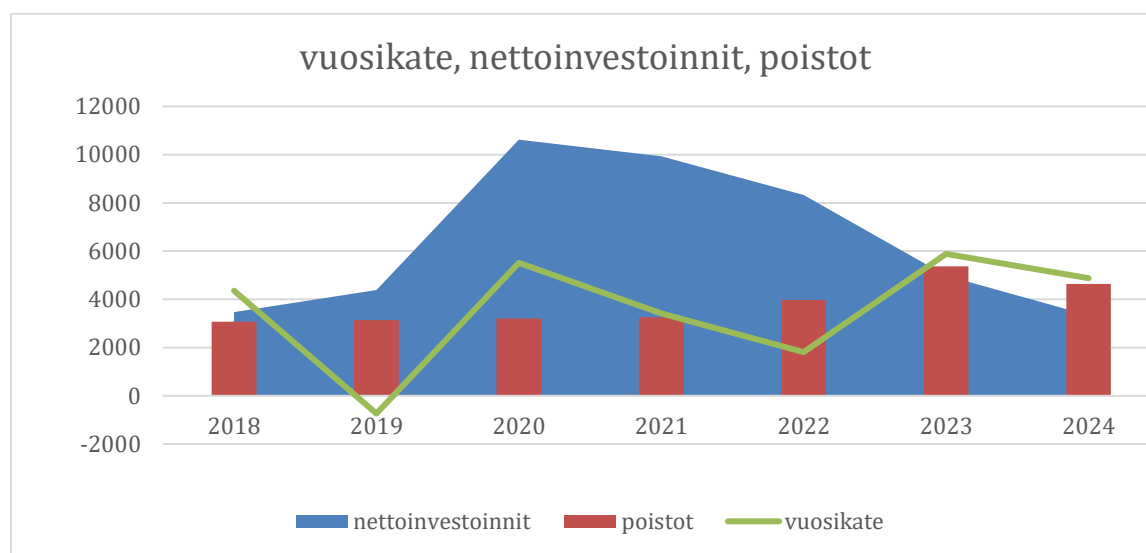
Tulorahoituksesta merkittävä osa käytettiin lainojen lyhennyksiin 7,2 m€. Uutta pitkäaikaista velkaa otettiin tilikaudella 5,0 m€. Asukaskohtainen lainakanta väheni jonkin verran 5177 euroa/asukas (2023: 5410 eur/as). Kunnan omavaraisuusaste nousi hiukan johtuen lainanlyhennysten kasvusta, ollen vuonna 2024 31,6 % (2023: 30,8 %). Suhteellinen velkaantuneisuus oli 148,8 % (2023: 147,9 %).

Kuva 4.

Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen vertailu osoittaa, että päättyneellä tilikaudella kunnan vuosikate riitti kattamaan poistoja. Nettoinvestoinnit ovat olleet viimeiset vuodet selvästi poistoja suuremmat, mutta vuonna 2023 tilanne tasaantui.

Vuosikate oli vuosina 2018–2019 sekä 2022 poistoja pienempi eli taseen ylijäämä pieneni. Vuonna 2020 investoinneista pystyttiin maksamaan kohtuullinen osa tulorahoituksella vuosikatteen ollessa 8,4 milj. ja poistojen vain 3,2 milj. Vuosina 2021, 2023 ja 2024 siihen pystyttiin vain hyvin niukasti eli vuosikate ja poistot olivat niinä vuosina melko lailla samansuuruiset.

Kuva 5.

Konsernin talous ja kuntalain mukaisten tunnuslukujen toteuma

Konsernitilinpäätöksen- ja tunnuslukujen kehityksen seuranta ja arviointi on korostunut. Alijäämän kattamisvelvollisuus (kuntalaki 110 §) koskee edelleen peruskuntien taseen alijäämiä, mutta kuntalain mukaiset talousvaikeuksissa olevan kunnan kriteerit (kuntalaki 118 §) koskevat koko kuntakonsernia.

Kuntalain mukaan erityisen vaikeassa tilanteessa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää ensinnäkin, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa, tai kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot (4 tunnuslukua yhdessä):

1. Kuntakonsernin vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
2. Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti.
3. Asukasta kohti laskettu kuntakonsernin lainojen ja vuokravastuiden yhteismäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla.
4. Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

Kunnan arviointimenettelyssä käytettäviä tunnuslukua on muutettu kuntalain muutoksella, joka on tullut voimaan 1.3.2019. Uusia tunnuslukuja käytetään v. 2022 alkaen.

Kriisikuntakriteerit:

		2024	2023	2022	2021	
Asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa.	Raja-arvo	-1000				
	Toteuma	280	257	127	491	Ei täyty
TAI jos kahden viimeisen tilinpäätöksen mukaan seuraavat tunnusluvut täyttyvät:						
• kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %		105,4	109,6	66,4	107	Ei täyty
• Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (2017: 19,90; 2018: 19,84; 2019: 19,88; 2023 7,38; 2024 7,46)	Raja-arvo	7,46	7,38	22,01	22,02	
	Toteuma	8,4	8,36	21	21	Ei täyty

asukasta kohden laskettu kunnan konserni-tilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konserniti-linpäätösten lainojen ja vuokravastuiden keski-määräisen määrän vähintään 50 %:lla. Kes-kiarvo oli 8067 euroa vuonna 2023.	Raja-arvo	12100	14050	13597	11521	Ei täyty Vuoden 2024 konsernien keskiarvo ei tiedossa
	Toteuma	6696	6609	7460	7013	
konserniti-linpäätöksen laskennallinen lai-nanhoitokate on alle 0,8		0,72	0,8	0,2	0,1	Täyttyy

Tunnusluvuista laskennallinen lainanhoitokate ylittää kuntalain mukaisen raja-arvon.

Talouden tasapainottaminen

Kuntalain 110 § mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuo-den kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

3.2 Talouden arviointi

Kunnan taloudellinen tulos oli vuonna 2024 ylijäämäinen 248 000 e. Tulosta pienensivät koulu-rakennusten alaskirjaukset Könninkaarella ja Koskenkorvalla. Ilman alaskirjauksia ns. vertailu-kelpoinen tulos olisi suuruusluokkaa 800 000 euroa.

	Vuoden ylijäämä	Kertynyt ylijäämä	Toimintakate	Vuosikate	
vuosi	yht. milj. e			e/asukas	
2020	2,299	5,854	-72,467	5,508	448
2021	0,152	6,006	-75,239	3,416	276
2022	-2,163	3,741	-81,100	1,806	146
2023	0,510	4,251	-34,750	5,884	476
2024	0,248	4,499	-33,295	4,881	393

Taloudenpidossa noudatettiin talouden tehostamisohjelmaa eli säästöohjelmaa. Talousarvioon 2024 (s. 18) kirjatun mukaan tarkoitus on 2024-2026 vähentää menoja vuosittain 3 prosenttia ja yhteensä 4 miljoonaa euroa.

Säästöt toteutuivat hyvin, lähinnä koska henkilöstömenot vähenivät peräti 1,39 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta (Tilinpäätös 2024, s. 98 ja 85). On myös esitetty, että todellinen henkilöstö-menojen säästö oli noin 2,5 miljoonaa euroa, jos huomioidaan miten palkkojen sopimuskorotuk-set vaikuttivat asiaan. Yhteenlaskettuna toimintakulut vähenivät 1,17 miljoonaa euroa. Eniten kustannusten nousua aiheutui ostopalveluista.

Toimintakatteella mitaten lähes kaikki toimialat ovat toimineet taloudellisemmin vuonna 2024 kuin edellisenä vuotena. Toimintakate, eli verotuloilla ja valtionavulla maksettava osa menoista, on kasvanut vain tarkastuslautakunnan, kunnallistekniikan, teknisen hallinnon sekä ympäristön-suojelun ja rakennusvalvonnan kohdalla. Muut ovat vähentäneet menoja edelliseen vuoteen verraten ja muutamat myös lisänneet tuloja. Koko kunnan toimintakate oli 2024 yhteensä 33,3 miljoonaa euroa ja edellisenä vuonna 34,7 miljoonaa euroa. Vähennys on 4,0 %.

Koko kunnan toimintakate 2020-2024:

2020	72,5 milj.e	sotemenot kunnan vastuulla
2021	75,2	sotemenot kunnan vastuulla
2022	81,1	sotemenot kunnan vastuulla
2023	34,7	sotemenot siirtyneet Hyvinvointialueelle
2024	33,3	sotemenot siirtyneet Hyvinvointialueelle

Talousarvion muutoksia tehtiin kerran (13.5.-24) talousarviovuoden aikana ja alkuvuodesta 2025 (17.2.-25) käsiteltiin määrärahaylitykset. Tuloja kertyi 0,243 miljoonaa enemmän kuin alunperin talousarviossa laskettiin. Menoja tuli lisää 0,584 miljoonaa euroa. Se vastaa 1,3 % lisäystä kokonaismenoihin, 43,626 miljoonaan euroon (Tilinpäätös 2024, s. 85)

4. Strategiset tavoitteet

Ilmajoen kuntastrategia on hyväksytty vuonna 2023. Strategiassa sovittujen linjausten mukaisesti on valittu mitä toimenpiteitä ja alatavoitteita aiotaan toteuttaa.

Talousarviossa kukin tulosalue on valinnut mitä seuraavista neljästä strategian päätavoitteesta ne toteuttavat: 1. palvelutuotannon kestävyys ja tuloksellisuus, 2. panostaminen henkilöstöön, 3. arvostava yhteishenki, 4. yrittäjyyden edistäminen (<https://ilmajoki.fi/paatoksenteko/strategia-ja-saannot/>). Em. neljästä pääkohdasta melkein kaikki tulosalueet ovat valinneet toteuttavansa strategian ensimmäistä kohtaa eli "Tuotamme palvelut kestävästi ja tuloksellisesti".

Strategisten painopisteiden ja tavoitteiden toistuvuus:

• Tuotamme palvelut kestävästi ja tuloksellisesti	18 mainintaa
• Panostamme henkilöstöön ja työn sujuvuuteen	6 mainintaa
• Rakennamme arvostavaa yhteishenkeä	4 mainintaa
• Edistämme yrittäjyyttä	4 mainintaa

Kaikki em. neljä strategista päätavoitetta on huomioitu vain kolmella päätoimialalla (konserni ja elinvoima; sivistys ja hyvinvointi; tekninen). Sitä vastoin tulosalueilla omien tavoitteiden ja toimenpiteiden sitominen strategiaan on jäänyt kevyeksi. Toiminnalle ei ole pystytty asettamaan ulospäin vaikuttavia kehittämistavoitteita. Tavoitteiden vino jakauma voi kertoa joko strategian soveltumattomuudesta eri tilanteisiin tai että strategian jalkauttaminen tulosalueille on kesken.

Toimivien ja mitattavien tavoitteiden asettaminen on työlästä ja tarkastuslautakunta arvostaa tehtyä työtä. Kunnanvaltuusto on varsinaisesti se taho, joka tavoitteet hyväksyy - käytännössä esitysten pohjalta. Lautakunnan mielestä olisi hyvää hallintoa, että valtuusto paremmin harkitsisi tavoitteita, niiden valintaa ja toteuttamista, ja samalla myös sitoutuisi niihin.

Kuntalain mukaan strategia on tarkistettava kerran vaalikaudessa. Strategian päivitys on siis pian tehtävä. Sitä varten on syytä heti arvioida nykyisen strategian vaikuttavuus ja miten sitä on tarvetta korjata.

4.1 Kuntakonserni

Ilmajoen kuntakonserniin kuuluvat Ilmajoen vuokratalot Oy (IVT), Ilmajoen Yritystilat Oy ja Kiinteistö Oy Ilmajoen Virastotalo ja lisäksi osuudet Etelä-Pohjanmaan Liitosta sekä Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedusta.

Konsernin ylijäämä vuodelta 2024 on 743 000 euroa, mikä on 495 000 euroa parempi kuin kunnan oma ylijäämä. Vuotta aiemmin konsernin ylijäämä oli 609 000 euroa. Konsernilla oli velkaa 76,8 miljoonaa euroa. Velkasumma väheni vuoden aikana 4,8 milj.e.

Uusi konserniohje on hyväksytty kunnanvaltuustossa 12.2.2024. Vanhaa vuonna 2018 hyväksyttyä konserniohjetta on päivitetty mm. konserniyhteisöluettelolla.

Konserniin tultaneen vuoden 2025 aikana liittämään kunnan omistamat ja Hyvinvointialueelle vuokratut sote-kiinteistöt. Niiden vuokran määrästä tullaan neuvottelemaan vuonna 2025.

Ilmajoen Vuokratalot Oy:n tavoitteet ovat toimivia. Tosin tavoitteita voisi vielä tuoda lähemmäksi käytäntöä, esim. miten Kauppapien opiskelija-asuntojen käyttöaste voitaisiin parantaa eikä tyytyä tavoitteessa vain suhdelukuun. Vuokratalojen asuntojen käyttöaste on yllättävänkin korkea 97,5 %.

Ilmajoen Yritystilat Oy tulos on kääntynyt voitolliseksi vuonna 2024 ja oli 61 000 euroa (Tilinpäätös 2024, s. 96). Yhtiöllä on velkaa 1,8 milj. euroa sisältäen myös lyhytaikaiset lainat (yht. 0,241 milj. euroa). Ilmajoen Yritystilat Oy:n tavoite on kovin yksinkertainen eli pitää käyttöaste hyvänä.

Tarkastuslautakunta on huomauttanut ainakin kahdesti Ilmajoen Vuokratalot Oy:n hallituksen jäsenten esteellisyyksistä valtuustokauden aikana ensisijassa ns. intressijääviyden eli mahdollisen eturistiriidan takia. Toinen peruste huomautukselle on ollut, että monien esteellisyyksien takia kunnanhallitus menettää kokouksen päätösvaltaisuuden yhtiön asioita käsiteltäessä. Näin on käynyt ainakin kerran vuonna 2024.

4.2 Kaikkia toimialueita koskevat asiat

Tiedottaminen ja kokouskäytännöt

Kunnan tiedotus on toiminut hyvin. Sekä kunnan omilta nettisivuilta että mediasta on ollut helppo löytää vähintään kunnanhallituksen päätökset. Se antaa hyvän vaikutelman kunnan hallinnon aktiivisuudesta ja avoimuudesta.

Tärkeää kuitenkin on huolehtia, että verkkosivuille ei jää vanhentunutta aineistoa, esimerkiksi vanhoja versioita hankintaohjeista tai hallintosäännöstä.

Talousarvion, tilinpäätöksen ja mm. henkilöstöraportin luettavuus on parantunut viime aikoina selvästi. Tilinpäätöksessä on esillä kunkin toimialan talousluvut mitä tarkastuslautakunta pitää hyvänä käytäntönä.

Esityslistojen ja pöytäkirjojen ym. asiakirjojen käytettävyyttä parantaisi vielä, että asia- tai sisällysluettelon otsikot olisivat suoria linkkejä kyseiseen tekstikohtaan. Kunnan hallintosäännössä tämä ominaisuus on käytössä, mutta ei esityslistoilla eikä pöytäkirjoissa.

Tavoitteet

Kuntastrategian käyttöön ottamisen myötä toimintasuunnitelman tavoitteet ovat selkiintyneet. Tarkastuslautakunta pitäisi lisäksi hyvänä, että strategiaa uusittaessa tavoitteet suunnataan myös ulospäin, kuitenkin sivuuttamatta nykyisten tavoitteiden operatiivista luonnetta, työn tekemistä ja sen tuloksellisuutta korostavaa näkökulmaa. Nyt voimassa olevista tavoitteista vain yksi, yrittäjyyden edistäminen, suuntaa toimintaa selvästi ulospäin. Uusia tavoitteita voivat olla **esimerkiksi** toimintasuunnitelmassa jo muutenkin mainittu viihtyisyys tai esim. liikenne-yhteyksien laaja-alainen kehittäminen, linja-autoyhteyksien ylläpidosta tieratkaisujen vaikuttamiseen.

Toimielin- eli luottamushenkilöorganisaation uusiminen

Kunnassa on ollut vireillä vuodesta 2022 organisaation muutos. Vuonna 2023 muutettiin jo henkilöstöorganisaatio nykyiseen kolmen toimialueen muotoon. Luottamushenkilö- eli toimielinorganisaation muutos sovittiin tehtäväksi niin, että se tulee voimaan uuden valtuustokauden alkaessa 1.6.2025. Oleellinen muutos on, että vanhat Kasvatus- ja opetuslautakunta sekä Hyvinvointilautakunta yhdistyvät uudeksi Sivistys- ja hyvinvointilautakunnaksi. Alla kaavio uudesta organisaatiosta, jossa näkyvillä myös toimielinten jäsenmäärä.

Toimielinorganisaatio 1.6.2025 alkaen:

Yhteistoimintaneuvottelut

Kunnan taloudellisen tilanteen korjaamiseksi kunnanhallitus päätti 5.2.2024 aloittaa yhteistoimintaneuvottelut (YT-neuvottelut). Neuvottelut päätettiin 19.3.2024. Toimenpide-esitys oli, että henkilöstömenoja vähennetään 1,2 miljoonalla eurolla mikä tarkoittaa 23,25 henkilötyövuoden vähennystä. Syy tarvittaviin säästöihin oli mm. tieto, että valtionosuudet tulevat vähenemään vuonna 2024 yhteensä 1,9 miljoonalla eurolla. Henkilöstövähennyksissä sovittiin hyödynnettävän eläköitymisiä, omaehtoisia irtisanoutumisia ja määräaikaisten työntekijöiden lukumäärän vähentämistä.

Säästöt henkilöstömenoissa toteutuivat hyvin, yhteensä säästettiin 1,39 miljoonaa euroa. Henkilötyövuosien (htv2) määrä väheni 51,4 vuotta tai 8,2 %. Henkilötyövuosia kertyi yhteensä 577 htv2. Kunnan töissä olevien henkilöiden lukumäärä väheni 18 henkilöllä ollen vuoden lopussa 675 henkilöä.

4.3 Konserni- ja elinvoimapalveluiden toimiala

4.3.1 Yleishallinto

Yleishallinnon toimiala on laaja: se hoitaa monet kokoukset ja suunnittelut, huolehtii verotuksesta ja taloudesta, tietohallinnosta sekä monistamosta. Myös asuntotoimi ja isännöinti kuuluvat Yleishallintoon.

Yleishallinnon kulut ovat vähentyneet niin kuin monilla muillakin tulosalueilla. Pudotus oli pieni, mutta trendi on ollut laskeva jo usean vuoden. Toimintakate oli vuonna 2024 yhteensä 3,12 milj.e, kun se vuotta aikaisemmin oli 3,13 milj. euroa.

Yleishallinnon toimintakate 2021-2024

2021	-3,341 milj. e
2022	-3,265
2023	-3,131
2024	-3,116

Kunnanhallitus on vuoden 2024 aikana on käsitellyt useita asemakaava-asioita, mm. Peuralan, Havuselan tien, Siltalan, Koppelomäki II:n ja Havuselanpuiston alueella. Kunnanhallitus on lisäksi antanut useampia lausuntoja tuulivoima-asioista mm. kielteisen lausunnon uudesta voimajohtoreitistä.

Hallintosääntöä on muutettu vuoden aikana kahdesti. Toki kuntalain vaatimat muutokset olisi tullut tehdä hallintosääntöön kuntalain mukaan jo aiemmin 30.9.2023 mennessä (Kuntalaki 90 § 3 momentin määräykset hallinnon ja toiminnan järjestämisestä, päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä sekä valtuuston toiminnasta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa), kun ne nyt käsiteltiin helmikuussa 2025.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Ilmajoen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ohjetta tulisi päivittää.

Esimerkiksi kohdassa 7 tilivelvollisuus viitataan kuntalain 75 §, joka on vanhentunut viittaus, sillä kyseinen pykälä tarkoittaa vaalikelpoisuutta tarkastuslautakuntaan. Edellisen kerran ohjetta on käsitelty kunnanvaltuustossa 28.9.2020.

Sopimusohje

Tarkastuslautakunta ei ole havainnut luottamushallinnon portaalista eikä kunnan internetsivuilta voimassa olevaa Ilmajoen kunnan sopimusohjetta tai -suositusta. Tämän vuoksi tarkastuslautakunta kehottaa laatimaan tai päivittämään sopimusohjeen/-suosituksen välittömästi.

Päivitystarve on havaittu myös kunnan riskienarvioinnin yhteydessä. Hallintosäännön 23 §:n mukaan kunnanhallitus vastaa sopimusten hallinnan ja sopimusvalvonnan järjestämisestä, antaa tarkemmat ohjeet sopimushallinnasta sekä määrää sopimusten vastuuhenkilöt toimialallaan.

Hankintaohje on käsitelty kunnanhallituksessa 5.2.2024 (19 §). Hankintaohjeessa todetaan, että hankintojen ratkaisuoikeudet on määritelty erikseen johtosäännössä, mutta johtosääntö ei enää ole käytössä vaan kaikki toimivalta tulee määritellä hallintosäännössä, myös hankintojen osalta. Kuntalain muutoksen myötä kunnissa ei ole enää johtosääntöjä vaan pelkästään hallintosääntö.

Tarkastuslautakunta on aiemmin huomauttanut hankinnoista, jotka alittavat kansallisen kynnysarvon, jotta niistä tulee tehdä päätös, jotta kuntalain mukainen muutoksenhakuoikeus toteutuu.

Hankintaohjeen päivityksessä ei ole huomioitu muutoksia riittävällä tavalla. Esimerkiksi hankintaohjeen 6.2.2. kohdassa todetaan, että hankinta voidaan ratkaista ilman viranhaltijapäätöstä dokumentoimalla se erilliseen muistioon. Muissa tapauksissa harkinnan mukaan asiasta voidaan tehdä viranhaltijapäätös. Eli muistio ei ole päätös eikä siten kuntalain muutoksenhaku-keus toteutunut. Hankintaohjeessa kuitenkin kohdassa 6.7. todetaan pienhankinnoissa sovellettavaksi tuleva kuntalain mukainen muutoksenhaku.

Lakea Oy:n osakkeiden myynti

Ilmajoen kunta omisti 4 kappaletta Lakea Oy:n osakkeita (4.35 % osakekannasta). Kunnalle aiheutui kaupasta osakkeiden alaskirjauksena 10 091 euron tappio. Lakea Oy on maksanut Ilmajoen kunnalle osinkoa vuodesta 2014 lähtien 144 500 euroa.

4.3.2 Henkilöstöhallinto

Kunnassa tehdyt henkilötyövuodet ovat vähentyneet 2024 edellisvuoteen verrattuna 51 henkilötyövuodella (htv2) eli n. 8 %. Suurin muutos oli Teknisellä toimialalla -21,8 eli 34 %.

Vakituisen henkilöstön määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna 18,9 henkilötyövuodella ja määräaikaisten osalta 32,6 henkilötyövuodella. Tarkastuslautakunta toteaa, että haetuja säästöjä on saatu aikaan, mutta henkilöstön vähennys vaikuttaa suurelta.

Henkilöstön vähentymisen myötä palkkakustannukset laskivat huomattavasti: 1,394 miljoonaa euroa eli -3,8 % edelliseen vuoteen verrattuna, vaikka kunta-alan sopimuskorotusten taso on ollut korkea. Myös ostopalveluiden kustannukset, yllättäenkin, vähenivät 0,258 miljoonaa euroa. (Tilinpäätös 2024, s. 85). Tältä osin säästötavoitteissa on onnistuttu. Kiinteistönhoitajien palkat olivat vähentyneet eniten, peräti -43,5 % eli 114 653 euroa.

Suurien henkilöstövähennysten takia tarkastuslautakunta kysyy, miten ennaltaehkäistään ettei tämä johda töihin jääneiden ylikuormittumiseen?

Täyttölupa toistaiseksi voimassa olevaan palvelussuhteeseen on haettu ainoastaan, mikäli toimintoja ei voida muulla tavoin järjestää. Kunnassa ei enää myönnetä harkinnanvaraisia palkatomia pitkiä virkavapauksia muuta kuin toiseen tehtävään Ilmajoen kunnassa. Alle 30 päivän vapauksia voidaan vielä myöntää harkinnan mukaan. Vakituisen henkilöstön vaihtuvuus on kuitenkin pientä ja henkilöstö on työhön sitoutunutta – kuten edellisenä vuonnakin.

Sivistyksen toimialan osuus kunnan tehdyistä henkilötyövuosista on peräti 78 %. Merkille pantavaa on myös, että vakituisesta henkilöstöstä naisia on 83 % ja miehiä 17 %.

Lautakunta nostaa positiivisena asiana esiin, että kunta tarjosi kesätyöharjoittelun avulla lähes 40:lle ilmajokiselle koululaiselle kahden viikon kesätyöharjoittelun.

Sairauspoissaolot ovat pysyneet maltillisella tasolla vuoden 2022 jälkeen ja suurin osa niistä on 1-7 kalenteripäivää kestäviä. Sairauspoissaolokustannusten euromäärä ja osuus palkoista on pysynyt suunnilleen ennallaan ollen 3,4 % ja kokonaissumman ollessa 0,817 miljoonaa euroa.

Viime vuonna on lakisääteisten työterveyspalvelujen lisäksi otettu käyttöön mahdollisuus lyhyt-terapiaan, joka ei ole kela-korvattavaa.

Henkilöstön koulutus investoinnit ja koulutuspäivien määrä laskivat jonkin verran edelliseen vuoteen verrattuna. Koulutuskorvauksiin on käytetty 9 000 euroa, joka on 3 000 euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Koulutuspäiviä vuonna 2024 on ollut 489 päivää, jossa vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna 178 päivää. Koulutusinvestoinnit ovat olleet 110 000 euroa, jossa vähennystä 51 000 euroa.

Vuonna 2024 otettiin käyttöön Eduhouse koulutus- ja verkko-oppimisympäristö, joka mahdollistaa jatkuvan oppimisen tarjoamalla kattavan ja laajan koulutustarjonnan. Kunnassa aloittava uusi esihenkilö ohjataan aina osana perehdytystä suorittamaan esihenkilöpassi.

Työsuojelutoimikunta on käsitellyt ilmoituksia tapahtuneista väkivalta-, uhkailu- tai läheltä piti -tilanteista viime vuonna 123 kappaletta, jossa nousua peräti 34 enemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastuslautakunnan mielestä kehitys on huolestuttavaa.

Kunnan henkilöstö on sitoutunut työhönsä ja pitää kuntaa työnantajana tasapuolisena ja varmana. Viime vuonna on otettu käyttöön **lähtökysely**, jonka avulla saadaan arvokasta tietoa työpaikan kehittämiseksi.

4.4 Elinvoima- ja työllisyyspalvelut

Elinvoimapalvelut huolehtii elinkeinojen edistämisestä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Työvoimapalvelut ovat siirtyneet vuoden 2025 alusta kuntien tehtäväksi. Seinäjoen, Ilmajoen ja Isokyrön työvoimapalvelut hoidetaan nyt TyöLakeus-nimisessä työllisyysalueessa. Osa sitä ovat myös kotouttamispalvelut. Työlakeudella on viiden hengen toimisto Ilmajoen kunnantalolla.

Elinvoimapalveluiden toimintakate 2021-2024

2021	-0,381 milj.e	elinkeinot ja maaseutu
2022	-0,365	<u>elinkeinot ja maaseutu</u>
2023	-0,375	elinkeinot
2024	-0,357	elinkeinot

Työllisyys- ja kotouttamispalveluiden toimintakate oli vuonna 2024, kun se toimi vielä kokeiluhankkeena, yhteensä 0,531 miljoonaa euroa.

Elinvoimapalveluiden toimesta tehtiin syksyllä 2024 kysely keskustajaaman kehittämisestä. Runsaat sata kuntalaista vastasi monin omin ehdotuksin kyselyyn. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että kyselyn mukaan tärkeänä pidettiin alueen kiinteistöjen kunnan ja käyttöasteen parantamista, palvelujen monipuolistamista, tapahtumia sekä ympäristön viihtyisyyden lisäämistä. Yrittäjät ilmoittivat olevansa halukkaita tekemään yhteistyötä sekä kuntalaisten että yhdistysten kanssa alueen monipuolisen kehittämisen eteen.

4.5 Tekninen toimiala

Vuonna 2024 koko teknisen toimialan toimintakate oli 5,01 miljoonaa euroa. Vuotta aiemmin se oli 5,50 miljoonaa euroa. Suurin kustannusten lasku oli tapahtunut henkilöstökuluissa, 0,41 miljoonaa. Palvelujen ostot lisääntyvät samana aikana 0,30 miljoonaa euroa.

Huom! Teknisen toimialan kokonaisuuteen kuuluvat totuttujen liikenneväylien, kiinteistöjen ja kunnallistekniikan ohella mm. ruoka- ja puhtauspalvelut, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, kaa-voitus sekä jätelautakunta.

4.5.1 Tekninen hallinto

Tekninen hallinto johtaa teknistä toimialaa, vastaa sen hankinnoista ja rakennuttamisesta sekä valmistelee lautakunnan päätettävät asiat. Hallinnon henkilöstökustannuksiksi lasketaan 2,25 henkeä. Teknisen toimen käyttötalous on tilinpäätöksessä esitelty tulosalueittain.

Teknisen hallinnon toimintakate on melko vakaa. Se kasvoi vuosien 2023 ja 2024 välillä 17 000 euroa. Tarkemmat tiedot a.o. asetelmasta.

Teknisen hallinnon toimintakate 2021-2024:

2021	-0,218 milj. e
2022	-0,221
2023	-0,213
2024	-0,230

Ilmajoen tekninen lautakunta valitsi 20.2. 2024 (§ 12) uuden Koskenkorvan koulun KVR-urakkakilpailun voittajaksi YIT Business Premiss Oy:n. Hämäläiset Oy valitti ratkaisusta markkinaoikeuteen, ja markkinaoikeus ratkaisi kiistan Hämäläiset Oy:n eduksi (MAO 360/2024). Tämän jälkeen rakentamisesta järjestettiin uusi tarjouskilpailu kevättalvella 2025. Sen voitti Wasacon Oy. Tästä ratkaisusta valitti Rakennusliike K. Karhu. Asia on nyt vireillä markkinaoikeudessa (24.4. -25).

Tarkastuslautakuntaa huolettaa tilanne. Markkinaoikeuden ratkaisuja on syytä pitää perusteltuina ja korjata voidaan vain omaa toimintaa. Se tarkoittaa, että tarjouspyyntöjen sisällöt on valmisteltava vielä entistäkin paremmin, avoimesti ja tasapuolisesti. Erityisen paljon huomiota on kiinnitettävä siihen, että parhaiksi katsotut tarjoukset vastaavat vaadittuja sisältöjä. Tärkeä asiaan liittyvä käytäntö on, että asian ratkaisuun liittyvään materiaaliin on mahdollista perehtyä kunnolla. Suurimmissa hankinnoissa on syytä pitää valmistelevia tilaisuuksia kuten iltakouluja päättäjille.

Tarkastuslautakunnan mielestä kunnassa on syytä harkita paremman osaamisen hankkimista ja koulutusta erilaisten hankintojen toteuttamiseen.

4.5.2 Kunnallistekniikka

Kunnallistekniikan tulosalueen tehtäviin kuuluvat mm. liikenneväylien kunnossapito, hulevesiverkosto kaava-alueella, tievalaistus, urheilu- ja leikkipaikkojen sekä puistojen kunnossapito ja

metsien ylläpito. Samoin tekninen varikko ja konekeskus kuuluvat tulosalueeseen kuten myös yksityistieavustukset ja urheilupaikkojen kunnossapitoavustukset.

Kunnallistekniikan menoille on tyypillistä huomattavat vaihtelut. Vuodesta 2023 vuoteen 2024 kunnallistekniikan toimintakate kasvoi huomattavasti eli 0,309 milj. euroa (ks. a.o. asetelma). Nousu johtuu ensisijassa ostopalvelujen 0,431 miljoonan euron kasvusta. Ostopalvelujen käyttöä kasvatti kylmä talvi 2024 ja rakennusten ja alueiden kunnossapidon siirtyminen osin kunnan kustannuspaikoilta urakoitsijoille.

Kunnallistekniikan toimintakate 2023-2024 (ilman vesihuoltoa):

2021	-0,933 milj. e
2022	-1,129
2023	-1,195
2024	-1,504

Kunnallistekniikan tavoitteet mitataan numeraalisesti, esim. kilometreinä, tieasioiden toteutuksista. Teiden päällystys, valaistus ja osin yksityisteiden peruskorjaus ovat toteutuneet, mutta katujen peruskorjaus ja yksityisteiden pidon kustannukset ovat vähän jääneet tavoitteesta.

Vesihuolto

Vesihuolto on ns. taseyksikkö eli sen tulot ja menot ovat kirjanpidossa erikseen. Vesihuollon tilikauden ylijäämä oli vuoden 2024 tuloslaskelmassa 0,818 miljoonaa euroa ja edellisenä vuonna 0,963 miljoonaa euroa. Investointeja tehtiin 0,214 miljoonalla eurolla. Pitkäaikaista velkaa laitoksella on 0,896 miljoonaa euroa (s. 131).

Vesihuollon toimintakate 2021-2024:

2021	+1,506 milj. e
2022	+1,243
2023	+1,579
2024	+1,448

Suomessa on laadittu kansallinen vesitalousstrategia vuoteen 2030 (MMM:n julkaisu 2022:1). Vesihuoltolain uudistus on juuri eduskunnan käsittelyssä. Niiden tausta-ajatuksena on parantaa vesihuollon varmuutta ja turvallisuutta luomalla *kokonaisuus*, ekosysteemi älykkäitä vesihuolto ratkaisuja ja vesihuollon digitalisoitumisen tavoitteita sekä innovatiivisia julkisia hankintoja. Kunnallistekniikan talouden haaste: 5 vuoden sisällä on oltava vesien puhdistussuunnitelma, 55 vuotta vanhat käyttö- ja viemäriinjat ovat vanhentuneet ja niiden putkiosissa on kertynyt jo korjausvelkaa. Uusi vesihuoltolaki määrittää vesimittarit uusittaviksi kymmenen vuoden välein.

4.5.3 Kiinteistöpalvelut

Kiinteistöpalveluiden tulosalue huolehtii kunnan kiinteistöistä sekä hyvinvointialueelle vuokra- tuista kiinteistöistä. Tavoitteita on kaksi, tyhjien kiinteistöjen myynti tai vuokraus ja kunnossa- pito-ohjelman toteutuminen. Tulosalueen ilmoittaman mukaan ne ovat toteutuneet. Tunnuslu- vut, sähkön ja kaukolämmön kulutus, ovat alittaneet selvästi asetetut arvot.

Kiinteistöpalveluiden toimintakate parani selvästi vuonna 2024: vuoden 2024 toimintakate oli 0,464 milj. euroa parempi kuin vuotta aikaisemmin (ks. a.o. asetelma). Säästöjä syntyi henkilöstökuluissa -0,247 milj. e eli noin 8 %. Samaan aikaan myös ostopalveluissa säästettiin 0,138 milj. e eli noin 8 %.

Kiinteistöpalvelujen toimintakate.

2021	-3,310 milj. e	ilman ruoka- ja puhtauspalveluita
2022	-2,805	
2023	-1,994	
2024	-1,530	

4.5.4 Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta

Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta, eli ympäristötoimi, huolehtii kumpikin osaltaan kunnan koko alueen viihtyisyydestä, terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Haettujen ympäristölupien määrä oli vuonna 2024 edelleen vähän tavallista pienempi. Rakennus- ja toimenpidelupia myönnettiin 24 omakotitalolle, kun vuotta aiemmin niitä oli vain 10 kpl. Kalajaisjärven kunnostushanke sai vesilain mukaisen luvan syksyllä 2024.

Ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan toimintakate 2021-2024:

2021	-0,149 milj. e
2022	-0,176
2023	-0,207
2024	-0,241

Ympäristötoimen toimintakate huononi vuonna 2024. Se johtuu pitkälti tietotekniikkaan liittyvien kulujen kasvusta, uuden TieraCity ja vanhan CGI/Faktan päällekkäisyyksistä. Lisäksi henkilöstökulujen kirjaustapa rasitti ympäristötoimeä, kun tarkastusinsinöörin työpanos kohdistui muihin teknisen toimen tehtäviin, mutta palkkakustannus jäi pitkälti ympäristötoimen menoihin.

Ympäristölautakunnan ratkaisusta on huomattava osa delegoitu viranhaltijoiden päätettäväksi. Samalla lautakunnan kokousten määrä on vähentynyt. Osin sen seurauksena lautakunnan jäsenmäärä pienenee uuden valtuustokauden 2025 alussa 10:stä 5:een. Delegoinnin myötä käsittelyajat ovat lyhentyneet.

Tarkastuslautakunta pitäisi parempana, että tilinpäätöksessä ja talousarviossa käsiteltäisiin erikseen rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, koska käytännössäkin niillä on oma taloutensa, henkilökuntansa ja toimenkuvansa.

4.5.5 Kaavoitus ja mittaus

Kaavoituksen ja mittauksen vuoden 2024 toimintakate +0,203 miljoonaa euroa on selvästi parempi kuin vuonna 2023, jolloin se oli -0,248 milj. e. Se johtuu sekä tonttien myynnin ja vuokrauksen kasvusta että henkilöstökulujen laskemisesta ja pienessä määrin myös ostopalvelujen vähenemisestä.

Kaavoituksen ja mittauksen toimintakatteet 2021-2024:

2021	+0,635 milj. e
2022	+0,280
2023	-0,248
2024	+0,203

Kaavoituksessa saatiin valmiiksi 4 alueen asemakaavat (Ahonkylä Koppelonmäki II, Koskenkorvan asemanseudun muutos/Havuselanatie (aurinkovoima), Havuselanpuisto ja Keskusta/Peuralan alue). TieraCity ohjelman käyttöönotto eteni suunniteltua nopeammin. Tonttivaranto on suurin piirtein riittävä: Koskenkorvalla tontteja on hyvin, Keskustassa riittävästi, mutta Ahonkylässä ja Neirossa tilannetta on seurattava.

4.5.6 Ruoka ja puhtauspalvelut

Ruoka- ja puhtauspalvelut onnistuivat vähentämään kulujaan talousarviovuoden aikana kuten useimmat muutkin tulosalueet. Ruoka- ja puhtauspalveluiden yhteinen toimintakate parani 74 000 euroa vuodesta 2023 vuoteen 2024.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden toimintakate

2021	-2,89 milj. e
2022	-3,15
2023	-3,23
2024	-3,16

Ruokapalvelut tuottaa ateriapalveluja päiväkodeille, kouluille ja henkilökunnalle. Keittiöt valmistavat 36 ammattilaisen voimin noin 2 800 ateriaa arkipäivisin. Ateriasuoritteiden määrä on ylittänyt tavoitetason. Vuoden aikana Neiron koulun keittiö on muutettu valmistuskeittiöstä jakelukeittiöksi. Viime vuonna yläkoulun, Jaakko Ilkan koulun keittiö liittyi hävikkiruokaa vähentävään ResQ -palveluun.

Puhtauspalvelut tuottavat ylläpito- ja perussiivousta. Riittävällä hygieniatasolla on suora vaikutus työntekijöiden poissaoloihin. Ruoka- ja puhtauspalveluiden asiakkaiden tyytyväisyys on tavoitetasolla eli 75 %.

Kiinteistöjen puhtaanapitopalveluiden neliöhinta on toteutunut koulujen osalta, päiväkotien ja muiden kiinteistöjen neliöhinta on kohonnut yli tavoitetason johtuen mm. sairauspoissaolojen aiheuttamista sijaiskuluista.

Suuri ongelma ruoka- ja puhtauspalveluissa on pula sijaisista kummallakin toimintalinjalla.

4.5.7 Lakeuden jätelautakunta

Lakeuden jätelautakunta toimii kahdeksan etelä-pohjalaiskunnan jätehuoltoviranomaisena. Sen kulut katetaan kokonaan jätemaksuilla.

Vuonna 2024 biojätteiden erilliskeräys laajentui kaikille - paitsi kompostoiville - kiinteistöille myös Ilmajoella. Käytössä ovat kaksilokeroastiat. Samoin palvelutasokuvaus valmistui ja verkkosivut uudistettiin vuonna 2024. Lisäksi aloitettiin jätepoliittisen ohjelman jalkauttaminen kuntiin. Haaste on nostaa uuden jätelain mukaisesti kierrätystä. Kierrätys edellyttää lajittelun parantamista. Nyt kierrätysaste Etapin alueella on 41 % kun sen pitäisi lain mukaan olla jo 55 % ja nousta edelleen.

Jätelautakunnan tavoitteet ovat selkeitä ja ohjaavat toimintaa selvästi kehitykseen.4.6 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

4.6 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

4.6.1 Perusopetus

Vuoden 2024 toimintaa perusopetuksessa leimasi uuden Koskenkorvan koulun odotus. Rakennusalan huono suhdanne löi korvalle Ilmajokea ja urakkakilpailun tuloksesta valitettiin ja rakentaminen siirtyi. Nyt tätä kirjoittaessa, keväällä 2025, on kilpailutus jo uusittu toiseen kertaan, mutta siitäkin on tehty valitus eli rakentaminen näyttää siirtyvän.

Perusopetuksen toimintakate parani kohtuullisesti vuonna 2024 ja oli 12,56 milj. euroa. Vuotta aiemmin 2023 se oli 12,76 milj. e eli nyt 200 000 euroa vähemmän. Henkilöstökulut vähenivät edellisestä vuodesta noin 180 000 e ja myös palvelujen ostot vähenivät melkein 100 000 e.

Perusopetuksen toimintakate vuosina 2020-2024:

2020	-10,63 milj. e
2021	-11,656
2022	-12,205
2023	-12,764
2024	-12,557

Oppilaiden määrä perusopetuksessa on viime vuosina vähän vähentynyt. Vuonna 2024 heitä oli 1515 ja vuotta aiemmin 1535. Opettajia on ollut 143 vuonna 2024 ja edellisenä vuonna 138. Koulunkäynnin ohjaajia on vastaavasti ollut 70 ja 73.

Yläkoulussa, Jaakko Ilkan koulussa aloitti keväällä 2024 uusi rehtori ja myöhemmin samana vuonna perustettiin apulaisrehtorin virka osana koulun johtamisjärjestelmää. Koulun koko (500 oppilasta ja 70 opettajaa) ja opetuksen monipuolisuus puoltavat päätoimisen apulaisrehtorin tehtävän perustamista.

Koulunjohtajat, myös alakouluista, ovat osallistuneet kunnan lähiesihenkilöiden koulutukseen.

Tavoitteet. Perusopetukselle oli asetettu kuusi tavoitetta ja kolme tunnuslukua. Tavoitteista kolme ensimmäistä liittyvät Koskenkorvan uuden koulun rakentamiseen, palveluverkkoselvitykseen eli erityisesti Keskikunnan koulujen ehdotettuun yhdistämiseen ja edelleen toimipaikkojen ja työtehtävien määrään. Nämä ”infraan” liittyvät tavoitteet eivät toteutuneet syystä, että Koskenkorvan koulun urakoitsijan valinnasta valitettiin ja myös siksi, että alkutalven YT-neuvottelut hidastivat päätöksentekoa opettajien lukumäärästä ja tehtävistä.

Kaksi suoraan opetukseen ja pedagogiaan liittyvää tavoitetta ovat toteutuneet. Käytössä on hyvinvoinnin vuosikello eli mm. ennaltaehkäisevien tunne- ja vuorovaikutustaitojen opiskelu. SOPU-mallin mukaiset asiakirjat mm. kiusaamisen ehkäisystä sekä koulujen kriisisuunnitelmien päivitys on tehty.

Valitut tunnusluvut kuvaavat yleisopetuksen tuntiresurssia, oppilaskohtaisia kustannuksia ja henkilöstön pysyvyyttä. Tuntiresurssi vaihtelee välillä 1,5–2,5. Pienin se on Herralassa, pitkälti syystä, että siellä päästään tavoiteltuun ryhmäkoko. Kustannukset kouluissa oppilasta kohden vaihtelivat välillä 9295-15218 e/oppilas.

Myös henkilöstön pysyvyys on yksi tunnusluvuista. Tavoite oli 80 % ja toteuma opettajien kohdalla 96 % ja ohjaajien suhteen 87 %.

Mielenterveysongelmat ja/tai häiriökäyttäytyminen ovat yleisesti kasvussa koulunuorisissa. Yläkoulussa on tätä varten kaksi henkilöä tekemässä koulunuorisotyötä. Koulun oman viestin mukaan tätä toimintatapaa voisi lisätä.

Yläkoulussa on nyt yksi koulukuraattori, jonka työaika jaetaan lukion ja yläkoulun kesken. Kahden terveydenhoitajan ohella koululla on myös psykiatrinen sairaanhoitaja. Myös hänen työajastaan osa menee lukion hyväksi.

Koulupsykologia ei ole ollut useaan vuoteen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan koululla pitää olla psykologin palveluita. Useampaan vuoteen tätä ei kuitenkaan ole voitu noudattaa, koska psykologeja ei ole pystytty rekrytoimaan. Lukion käytössä kuitenkin psykologi on, mutta vain yhtenä päivänä viikossa etäpalveluna. Tarkastuslautakunta toivoo, että kunta muistuttaa hyvinvointialuetta asiasta.

Alakouluissa uusi perusopetuslaki suuntaa työtä entistä enemmän opetuksen tukeen ja se puolestaan lisää mm. koulunkäynnin ohjaajien tarvetta. Ohjaajan tuella luokka voidaan esimerkiksi jakaa kahteen ryhmään ja ottaa siten huomioon oppilaiden tuen tarve.

Palveluverkkoselvityksen nimellä on jo vuonna 2022 koottu ns. läntisellä alueella (Koskenkorva ym.) yhteen tieto miten kouluverkkoa rakennetaan. Osana selvitystä ovat ainakin tiedottaminen ja vanhempien kuuleminen, lapsivaikutusten arviointi, olemassa olevat palvelut, taloudelliset laskelmat ja arviot väestöpohjasta eli mahdollisten oppilaiden määrästä.

Keskikunnan alueella on myös keskusteltu koulujen yhdistämisestä ja palveluverkkoselvitys on työn alla. Tarkastuslautakunnan mielestä selvityksen tekemisen aikataulusta on tärkeää pitää kiinni, mutta ottaen erilaiset sijoittumisen vaihtoehdot ja koulujen koot huomioon.

Tärkeää on tiedottaa aktiivisesti asian etenemisestä. Kouluverkko vaikuttaa paljon ihmisten arkiin ratkaisuihin. Epävarmuus korostuu erityisesti alueilla, jotka ovat etäämpänä mahdollisista rakennuspaikoista. Lisäksi asia vaikuttaa myös opetuksen työsuhteiden määräaikaaisuuteen ja tehtävien vakinaistamiseen.

Lautakunta huomauttaa myös, että Keskikunnan koulujen yhdistämisessä ei ole kyse pienien yksiköiden yhdistämisestä sillä niistä pienimmässäkin on nyt noin 40 oppilasta.

4.6.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toimintakate parani verrattuna vuoteen 2023. Se oli vuonna 2024 yhteensä 8,51 milj. euroa, kun edellisenä vuonna se oli ollut 9,03 euroa. Erotus on 0,52 milj. euroa (6,1 %) mikä vastaa suuruusluokkaa 10 henkilötyövuotta.

Varhaiskasvatuksen toimintakate vuosina 2020-2024

2020	-6,98 milj. e
2021	-7,243
2022	-8,181
2023	-9,026
2024	-8,511

Yhä suurempi osa lapsista on mukana varhaiskasvatuksessa Ilmajoella. 1-6 vuotiaista lapsista oli vuonna 2023 varhaiskasvatuksessa 736 lasta eli 85 % ikäluokasta. Koko maassa vastaava osuus oli 79 %. Yhteensä 1–6 vuotiaita lapsia oli silloin Ilmajoella 870.

Vuorohoidon eli yön yli jatkuvan hoidon (kello 18–06) tai myöhäisillan ja varhaisaamun hoidon tarve on myös kasvanut. Ilmajoella vuorohoitoa tarjoavat Kämpälämäen (24 h) ja Tammikuhnalalan päiväkodit (aamulla klo 04.30- ja illalla -23.00 asti).

Esioppilaiden vuorohoito on keskitetty Kämpälämäkeen ja Tammikuhnalalaan. Esiopetus heille järjestetään Ahonkylän ja Herralan esiopetusyksiköissä.

Vuoden 2024 aikana on päivitetty Varhaiskasvatuksen palvelusetelin sääntökirja lähinnä lapsen tukitoimien suhteen ja hyväksytty uudet hoitomaksut ja niihin liittyvät tulorajat. Tulorajat nousevat ja näin ollen kunnan maksukertymä vähenee. Lisäksi on päätetty nostaa indeksitarkistuksena palvelusetelin arvoja noin 6 prosenttia.

Vuoden aikana varhaiskasvatusjohtaja siirtyi toiseen kuntaan ja Ilmajoella tehtävään valittiin uusi henkilö, joka on jo kunnan palveluksessa oleva henkilö.

Tavoitteiden saavuttaminen. Varhaiskasvatukselle asetetuista tavoitteista kaksi ensimmäistä kertovat, että varhaiskasvatusuunnitelmat (Vasu) ovat toimivia ja ajan tasalla. Kolmas tavoite (tunnusluku) mittaa vaikuttavuutta eli vanhempien tyytyväisyyttä toiminnan tasoon. Tehdyn kyselyn vastauksissa lähes jokainen vastaaja on tyytyväinen varhaiskasvatukseen.

Muut tavoitteet tai tunnusluvut kuvaavat työn organisointia. Toiminnan nykyinen organisointi koetaan toimivaksi ja se tukee päiväkotien vastaavien johtajuutta. Sähköistä työajan seurantaa ei ole voitu aloittaa odotettaessa, että ohjelmat päivitetään.

4.6.3 Lukio

Lukion toimintakate on säilynyt useamman vuoden verrattain vakaana. Vuonna 2024 se oli 1,139 miljoonaa euroa mikä on 39 000 euroa parempi kuin edellisenä vuonna.

Lukion toimintakate vuosina 2021-2024:

2021	-1,123 milj.e
2022	-1,170
2023	-1,178
2024	-1,139

Ilmajoen lukio on perustettu sata vuotta sitten. Sinä aikana koulusta on valmistunut 4430 ylioppilasta (tilanne 5.12. 2024).

Lukion 180 oppilaasta ylioppilastutkinnon suorittaa vuosittain noin 50 henkeä. Ikäluokasta se on noin 40 %. Korkeakouluihin ylioppilaista jatkaa noin 40 % eli 10-15 % ikäluokasta. Ilmajoen lukion ylioppilaskirjoitusten tulokset ovat olleet monen vuoden ajan valtakunnan keskiarvoa parempia.

Lukio toimii samalla alueella kuin Jaakko Ilkan yläkoulu mikä mahdollistaa monien resurssien yhteistä käyttöä henkilöstöstä alkaen. Koululla on opetushenkilökuntaa 21 henkeä. Opiskelija-huollon tehtävissä toimii 4 henkilöä, joiden kaikkien työaika jaetaan joko yläkoulun tai E-P:n opiston kanssa. Näitä ovat kuraattori, terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja koulupsykologi (etäpalveluna 1 pv/vk).

Lukiolle asetetut tavoitteet ovat sinänsä hyvät ja toimintaa mittaavat. Lautakunnan mielestä olisi kuitenkin hyvä, että tavoitteissa olisi myös paremmin ajankohtaan, talousarviovuoteen kytkettyjä tavoitteita.

4.6.4 Kulttuuri ja vapaa sivistystyö

Kulttuuripalvelut on tärkeä osa hyvinvointia. Kulttuuripalvelut on saavuttanut kävijöitä lähes tuplatan tavoitteeseensa nähden. Tällä lisätään sosiaalista kanssakäymistä, joka puolestaan lisää aktiivisuutta. Tarkastuslautakunta toteaaakin, että mitä enemmän toimintaa, sitä enemmän kuntakin hyötyy.

Kulttuurin ja vapaan sivistystyön suurin toimiala on Ilmajoki-opisto eli kansalaisopisto ja musiikkiopisto. Ne kattavat tulosalueen budjetista noin 97 prosenttia. Muita toimintoja ovat kulttuurivastukset ja kulttuuritoiminnan järjestäminen, mm. itsenäisyysjuhla ja lastenteatteri.

Kulttuurin ja vapaan sivistystyön toimintakate oli 0,795 miljoonaa euroa vuonna 2024. Se on 23 000 euroa parempi kuin vuotta aiemmin.

Kulttuurin ja vapaan sivistystyön toimintakate 2021-2024:

2021	-0,717 milj. e	vain opisto, ei kulttuuritoimea
2022	-0,767	vain opisto, ei kulttuuritoimea
2023	-0,817	opisto ja kulttuuritoimi
2024	-0,795	opisto ja kulttuuritoimi

Kansalaisopisto järjesti vuoden 2024 aikana 247 kurssia ja musiikkiopisto 64 kurssia. Kumminkin määrät ovat melko tarkkaan samat kuin oli tavoite. Taiteen perusopetuksen osalta toiminnan tavoite on myös tutkintojen suorittaminen.

Ilmajoki-opiston tavoitteena on ollut selvittää erityisryhmien kurssitarpeet ja toteuttaa uusia kursseja. Näin onkin tapahtunut. Opiston toimintaa rajoittaa jonkin verran luokkatilojen puute ja eritoten liikuntatilojen puute, varsinkin kun opisto yleensä on se taho, jonka lukujärjestys ja osallistujien määrä varmistuu viimeisenä. Tiedonvälityksen muuttuminen on tuottanut vähintään ns. päänaivaa kurssien markkinoinnille, kun osalle kuntalaisista markkinointi pitäisi tapahtua kokonaan digitaalisilla alustoilla ja osa seuraa vain ns. printtimediaa.

Aikaisempi opiston rehtori siirtyi vuoden 2024 aikana muihin tehtäviin ja uusi vt. rehtori aloitti syksyllä. Hänen työparinaan kurssien valmistelussa toimii suunnitteluopettaja, joka tehtävä on myös uusi.

Asetetut vuositavoitteet ovat mielekkäitä ja helposti mitattavia. Niissä voisi olla selvemmin mukana ajankohtaan tai talousarviovuoteen liittyvät tai kehitystä kuvaavat tavoitteet.

4.6.5 Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden toimintakate oli menneenä vuonna 2024 yhteensä 0,36 milj.e ja samaa tasoa vuotta aiemmin.

Nuorisopalveluiden toimintakate 2021-2024

2021	-0,860 milj.e	mukana myös liikuntapalvelut
2022	-0,828	mukana myös liikuntapalvelut
2023	-0,365	vain nuorisopalvelut
2024	-0,357	vain nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden tunnusluvut ja asetetut tavoitteet kävijämääristä tai käyntikerroista ovat toteutuneet hyvin, mutta ei kuitenkaan Etsivän nuorisotyön suhteen. Etsivä nuorisotyö tavoitteli 4 300 kohtaamista, mutta jäi 2 500 kohtaamiseen (yksi kohtaaminen tarkoittaa esim. yhtä puhelin-yhteyttä). Osan tästä selittää tietojen jääminen kirjaamatta uuteen järjestelmään. Lukumäärältään pienempi, mutta merkitykseltään suurempi on oppivelvollisuuden piteneminen viime vuosina mikä on vähentänyt Etsivän nuorisotyön tehtäviä.

Ohjaamon, eli monialaisen nuorisopalvelun, yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa on edennyt, kun Työlakeus on aloittanut toimintansa 2025 alusta. Hyvinvointialueen palvelut ovat sen sijaan siirtyneet sen omiin toimipaikkoihin.

Nuorisotilojen kävijämäärä on noussut reippaasti, mikä on erityisen positiivista.

Nuorisovaltuuston huolena on mielenterveyspalvelujen huono saatavuus. Tähän yhtyy myös tarkastuslautakunta.

4.6.6 Liikunta ja hyvinvointi

Liikunnan ja hyvinvoinnin toimintakate parani edellisestä vuodesta vähän eli noin 7 000 euroa ollen lopulta 438 000 euroa.

Liikunnan ja hyvinvoinnin toimintakate 2023–2024:

2023 -0,479 vain liikunta ja hyvinvointi

2024 -0,438 vain liikunta ja hyvinvointi

Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021, § 6 ja 7) mukaan kunnan ja hyvinvointialueen on toimittava yhteistyössä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lain mukaan hyvinvointialueen on neuvoteltava kuntien sekä muiden saman alan toimijoiden kanssa yhteisistä toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta vähintään kerran vuodessa.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella neuvotteluiden järjestämisestä vastaa yhdyspintatyön sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta. Kunnassa vastaava taho, sivistys- ja hyvinvointilautakunta, on nimetty vasta kesäkuussa 2025.

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n mukaan ”kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.”

Kunnan velvollisuutena on myös raportoida valtuustolle kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilasta. Talousarvioon tulee asettaa mittarit, joilla seurataan kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kunnassa tulee olla nimetty vastuuhenkilö ja hyvinvointityöryhmä ja tarkastuslautakunnan on arvioitava kertomuksessaan kunnan hyte-työtä.

Kunta on kyllä edustettuna hyvinvointia edistävissä työryhmissä, mutta niiden tehtävä ei varsinaisesti ole huolehtia siitä että kuntalaisilla on riittävät palvelut käytössään järkevällä etäisyydellä. Tarkastuslautakunta kysyy mihin toimenpiteisiin kunta aikoo ryhtyä lain vaatimusten toteuttamiseksi?

Edellä mainitussa järjestämislaissa määrätään kunta laatimaan valtuustokausittain sekä hyvinvointisuunnitelma että -kertomus. Vuosittain kertomusta täydennetään raportissa. Ilmajoella vuotuinen hyvinvointiraportti on hyväksytty viimeksi valtuustossa 30.9.2024 ja hyvinvointilautakunta on 14.5.-25 hyväksynyt hyvinvointikertomuksen vuodelta 2024.

Hyvinvointisuunnitelmassa ja -kertomuksessa raportoidut toimenpiteet vaikuttavat ns. Hyte-ker-toimeen ja edelleen kunnan saamaan hyvinvointityön osarahoitukseen. Ilmajoen vuoden 2023 Hyte-rahoitus on ollut 205 600 euroa ja 2024 vuodelta käytännössä sama eli 205 631 euroa.

Keskeiset toimenpiteet, joita on tehty HYTE-työskentelyssä 2024:

- Laadittu hyvinvointiraportti vuosista 2022–2023.
- Koottu hyvinvointitietoa ja määritettiin työskentelyn painopistealueita.
- Aloitettu rakentamaan yhteistä hyvinvointikäsitystä suunnitelmatyön tueksi.
- Jatkettu yhdyspintarakenteiden luomista ja niiden mukaista toimintaa yhteistyössä hyvinvointi-alueen kanssa.

Keskeiset toimenpiteet, joita suunniteltu vuodelle 2025

- Laaditaan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
- Käynnistetään syyskaudella päivitetyn hallintosäännön mukainen lautakuntatyöskentely, jossa kasvatus- ja opetuslautakunta sekä hyvinvointilautakunta yhdistyvät sivistys- ja hyvin- vointilau- takunnaksi.
- Kootaan kunnan poikkihallinnollinen HYTE-työryhmä.
- Toteutetaan järjestöjen kumppanuuspöytä.
- Käynnistetään kunnan hyvinvointistrategiatyö mukaan lukien hyvinvoinnin edistämisen raken- teiden täsmentäminen

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen vuonna 2024 suoritettuihin toimenpiteisiin, joista on hyvä jatkaa vuonna 2025.

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2017–2021. Se vaatii päi- vittämistä. Samalla olisi hyvä laatia myös perheiden hyvinvointisuunnitelma.

Hyvinvoinnin edistämisen näkymistä on pyritty vahvistamaan. Esimerkiksi vammais- ja ikäihmis- ten neuvoston toiminta sekä lisäksi yhdistysten kanssa luotu avoin, ikärajaton *lättövät*-tapah- tuma, joka toteutetaan joka toinen kuukausi. Tarkastuslautakunta toteaa, että hyvinvointitoiminta pitäisi saada vielä paremmin liikkeelle ja siihen tulisi saada osallistettua kaikki lapsiperheistä ikäihmisiin.

Liikuntainvestointina viime vuonna oli Santavuoren kuntoradan valaistuksen uusiminen ja ul- kokuntosali Seppälän alueella. Myös uusi liikunnanohjaaja aloitti syksyllä.

Tärkeä osa-alue, elintapaohjauksen toimintamallin kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa toteutui vain osittain.

Vammais- ja ikäihmisten neuvoston tehtävä on tuoda vammaisten ja ikäihmisten tarpeita esille kunnan päätöksentekoon ja edesauttaa heidän osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiaan. Ilmajoen kunnan verkkosivuilla on nähtävillä toimintasääntö vuodelta 2014. Toimintasääntö tulisi päivittää nykyistä tilannetta vastaavaksi.

4.6.7 Kirjasto

Kirjaston toimintakate on vakaa kuten a.o. asetelmasta näkyy. Vuonna 2024 se oli 0,382 milj. euroa ja se parani edellisestä vuodesta 9000 e.

Kirjaston toimintakate 2021-2024:

2021	-0,399 milj. e
2022	-0,390
2023	-0,391
2024	-0,382

Kirjaston käyttö oli vuonna 2024 ennätyksellisen runsasta ja sitä mittaavat tavoitteet täyttyivät. Esimerkiksi tavoite oli 185 000 lainaa. Lainoja kertyi yhteensä 210 000 kappaletta. Myös kävijämäärä on kasvanut ennätyksellisesti ollen yhteensä 101 000 kävijää, jossa kasvua yli 8 000 kävijää. Ilmajoen kirjasto kuuluu Eepos-kirjastojen yhteenliittymään. Tarkastuslautakunta nostaa tyytyväisenä esille positiivisen kehityksen.

5. Tarkastuslautakunnan saamat vastaukset vuoden 2023 arviointikertomukseen

Kunnanhallituksen 23.9.-24 laatima ja kunnanvaltuuston 30.9. -24 hyväksymät vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin on laaja, 15 kohtaa sisältävä. Alla on vain lautakunnan vastine saatuihin vastauksiin.

Talousarviomuutosten tekemisen aikataulu

Kunnanhallitus vastauksessa korostettiin muutosten poikkeuksellisuutta tai tilanteen välttämättömyyttä. Siitä huolimatta lautakunta korostaa, että aikataulussa pitäisi pysyä paremmin - kuten jo vuonna 2024 tapahtuikin.

Talousarvion realistisuus

On totta kuten kunnanhallitus esittää, että talouden muutokset voivat olla ennakoimattomia. Silti tarkastuslautakunta näkee, että on valitettavaa, että investointeja valmisteltaessa ei ole pystytty varmistamaan niiden toteutumista.

Yritystilojen pitkäaikainen laina

Lautakunta on tyytyväinen kunnanhallituksen vastaukseen, että kunnan myöntämä laina on lainottoajankohdan tilanteen mukaan tarkoituksenmukainen.

Ilmajoen kunnan suorassa omistuksessa olevat vuokra-asunnot

Lautakunta on tyytyväinen, että asia on selvitetty.

Kokouspöytäkirjojen esilläolo

Lautakunta on tyytyväinen, että ns. portaalissa on nyt saatavilla edellisen vuoden pöytäkirjat.

Kunnanhallituksen otto-oikeus

Lautakunta on tyytyväinen, että asia on otettu keskusteluun.

Tietoturvakoulutus

Lautakunta on tyytyväinen, että tietoturvakoulutus on järjestetty. Nyt tarkastuslautakunta haluaa täydentää, että asia on entistä olennaisempi tekoälyn yleistyessä. Kunnan on syytä ohjeistaa työntekijöitään tekoälyn käytöstä eikä jättää sen käyttöä, varsinkaan kunnan tietoverkossa, kunkin työntekijän omien kokeilujen varaan.

Asiakirjahallinnon vastuuhenkilöiden nimeäminen

Lautakunnan käsityksen mukaan asia on kesken, kun konserni- ja elinvoimapalveluille on nimetty asiakirjahallinnon vastuuhenkilö, mutta kaikille muille toimialueille vastuuhenkilöitä ei ole nimetty.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kunnan hallinnon toimesta on talvella 2024–25 laadittu riskikartoitus. Tarkastuslautakunta tervehtii sitä myötämielellä ja toivoo, että se saadaan pikimmiten hyväksyttäväksi eri toimielimissä. Kun riskit on tunnistettu, on toivottavaa, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistä jatketaan täyspainoisesti. Syytä on huomata, että luottamuselimet eivät ole aktiivinen osa sisäistä valvontaa, vaikka niiden tehtävä on huolehtia valvonnan järjestämisestä. Kunnan hallintosäännön pykälissä 108–110 on yksityiskohtaiset ohjeet sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Hallintosäännön päivittäminen

Lautakunta kehottaa edelleen pitämään huolta jatkossa päivitysten ajantasaisuudesta ja siten lainmukaisuudesta.

Hankintoihin liittyvä päätöksenteko

Kunnanhallituksen vastauksen mukaan hankintapäätöksiin liittyvä muutoksenhakuoikeus toteutuu.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan ongelman ydin on, että pienhankinnoista ei laadita viranhaltijapäätöksiä. Näin ei myöskään kuntalain mukainen muutoksenhakuoikeus toteudu.

Käytöstä pois otetut kiinteistöt

Kunnanhallitus vastasi, että käytöstä poistetut kiinteistöt pyritään myymään. Lautakunta kuitenkin ehdotti toimintasuunnitelman laatimista, kun kiinteistöä ei enää korjata. Sama teema, rakennusten kunto ja niiden käyttösuunnitelmien laatimisen vaikeus, toistuu monessa muussakin menneessä arviointikertomuksessa.

Opetus- ja kasvatuslautakunnan talousarvio

Kunnanhallitus vastasi, että talousarvion kuuluu olla sekä realistinen että tavoitteellinen vaikka siihen ei aina päästä. Lautakunta korostaa edelleen, että olisi tärkeää tehdä pitäviä talousarvioita vaikka hyväksyykin, että käytännössä ei aina onnistuta. Vuonna 2024 KOL:n talousarvio oli onnistunut selvästi paremmin kuin edellisenä vuonna.

Rekrytoinnit

Kunnanhallitus kertoi rekrytointeihin kiinnitettävän paljon huomiota. Vastaus ei kuitenkaan käsitellyt lautakunnan ehdottamaa rekrytointikoulutusta tai etäyhteyksien laajempaa käyttöä haastatelussa.

Opettajien ja koulunkäynnin ohjaajien vakinaistaminen

Lautakunta toteaa henkilöstökertomukseen viitaten, että koko kunnan osalta vakinaistaminen ei ole edennyt. Suunnitelmat tiivistää kouluverkkoa ja ns. palveluverkkoselvityksen valmistuminen on hidastanut tehtävien vakinaistamista ja asia on kesken.

Hyvinvointisuunnitelma

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen, että hyvinvointiraportti tehtiin syksyllä 2024 ja hyväksyy osaltaan hyvinvointisuunnitelman valmistumisen vuonna 2025.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittäminen

Lautakunta toteaa, että hyvinvointisuunnitelma on myöhästynyt selvästi ja kehottaa huolehtimaan, että se tulee tehdyksi pikimmiten.

6. Sidonnaisuudet

Sidonnaisuusilmoitukset ovat saatavilla kunnan verkkosivuilta kohdasta <https://ilmajoki.fi/maatok-senteko/luottamuselimet/>, otsikon Luottamuselimet kohdalta. Tarkastuslautakunta käsitteli sidonnaisuusilmoituksia kahdesti, 3.6.-24 ja 24.9. -24. Sidonnaisuusilmoitukset annettiin tiedoksi valtuustolle kokouksessa 28.6.-24. Tilintarkastuskertomuksessa suositellaan, että ne käsitellään omana pykälänään eikä tiedoksi saatettavissa asioissa.

7. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Kokonaisuutena Ilmajoen kunnanvaltuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on pääosin saavutettu.

Kunnalla ei ole taseessaan katettavia alijäämiä aikaisemmilta vuosilta. Kunnan taseessa on ylijäämää edellisiltä tilikausilta yhteensä 4,499 miljoonaa euroa, mukaan lukien vuoden 2024 ylijäämä 0,248 miljoonaa euroa.

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa ei ole tullut esille sellaisia merkittäviä puutteita tai laiminlyöntejä, jotka olisivat aiheuttaneet kunnalle olennaista haittaa.

Ilmajoen tarkastuslautakunta luovuttaa vuoden 2024 arviointikertomuksen kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto velvoittaa kunnanhallituksen ja toimielimet antamaan tarkastuslautakunnalle lausuntonsa arviointikertomuksen havainnoista 31.10.2025 mennessä. Vastaukset pöytäkirjaotteineen tulee toimittaa tiedoksi sekä kunnanvaltuustolle että tarkastuslautakunnalle. Vastausten on syytä olla konkreettisia ja kertoa, mitä asialle on tehty tai on päätetty tehdä.

8. Allekirjoitukset

Ilmajoella sähköisen allekirjoituksen päivänä

Heikki Koskimies
puheenjohtaja

Riitta Kivimäki
varapuheenjohtaja

Johanna Pekkanen

Seppo Pitkämäki

Juha Iso-Tuisku

This documents contains 32 pages before this page

Dokumentet inneholder 32 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 32 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 32 sider før denne side

Detta dokument innehåller 32 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmitteckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende